

Linköpings Universitet
Institutionen för Kultur och Kommunikation
Socialantropologi 3 – Fördjupningskurs

Språkcafé

”Det är inte så strukturerat, det faller sig naturligt”

Kandidatuppsats, 15 HP

HT-2018

Författare: Linda Halvarsson

Handledare: Björn Alm

Examinator: Åsa Nilsson Dahlström

Upphovsrätt

Detta dokument hålls tillgängligt på Internet – eller dess framtida ersättare – under 25 år från publiceringsdatum under förutsättning att inga extraordinära omständigheter uppstår. Tillgång till dokumentet innebär tillstånd för var och en att läsa, ladda ner, skriva ut enstaka kopior för enskilt bruk och att använda det oförändrat för ickekommersiell forskning och för undervisning. Överföring av upphovsrätten vid en senare tidpunkt kan inte upphäva detta tillstånd. All annan användning av dokumentet kräver upphovsmannens medgivande. För att garantera äktheten, säkerheten och tillgängligheten finns lösningar av teknisk och administrativ art. Upphovsmannens ideella rätt innefattar rätt att bli nämnd som upphovsman i den omfattning som god sed kräver vid användning av dokumentet på ovan beskrivna sätt samt skydd mot att dokumentet ändras eller presenteras i sådan form eller i sådant sammanhang som är kränkande för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart. För ytterligare information om Linköping University Electronic Press se förlagets hemsida <http://www.ep.liu.se/>.

Copyright

The publishers will keep this document online on the Internet – or its possible replacement – for a period of 25 years starting from the date of publication barring exceptional circumstances. The online availability of the document implies permanent permission for anyone to read, to download, or to print out single copies for his/hers own use and to use it unchanged for non-commercial research and educational purpose. Subsequent transfers of copyright cannot revoke this permission. All other uses of the document are conditional upon the consent of the copyright owner. The publisher has taken technical and administrative measures to assure authenticity, security and accessibility. According to intellectual property law the author has the right to be mentioned when his/her work is accessed as described above and to be protected against infringement. For additional information about the Linköping University Electronic Press and its procedures for publication and for assurance of document integrity, please refer to its home page: <http://www.ep.liu.se/>.

Abstrakt

Studien undersöker volontärer och deras egna upplevelse av sitt språkcafé som drivs i Röda Korsets regi i en kyrkas lokal i en svensk mellanstor stad, där volontärer och deltagare träffas en kväll i veckan för att träna svenska. Mitt angreppssätt för studien är kvalitativt och mitt empiriska material baseras på mina fältanteckningar från sju deltagande observationer som jag gjort under november och december månad 2018 samt fyra enskilda intervjuer jag utfört med volontärer på språkcaféet under samma tid. Studiens resultat visar språkcaféets betydelse för volontärerna och ger en bild av hur miljön inverkar på språkcaféet samt hur lärandet sker.

Nyckelord

Språkcafé, Volontär, Språk, Ramverk, Socialt utbyte.

Abstract

The study examines volunteers and their own experience of their language café which runs under the Red Cross direction in a church's premises in a Swedish medium-sized city, where volunteers and participants meet one evening a week to train Swedish. My approach to the study is qualitative and my empirical material is based on my field notes from seven participating observations that I made in November and December 2018 and four individual interviews I conducted with volunteers in the language café during the same time. The study's results show the importance of the language café for the volunteers and gives a picture of how the environment affects the language café and how the learning takes place.

Keywords

Language café, Volunteer, Language, Frames, Social exchange.

Förord

Under hösten 2018 blev jag nyfiken på fenomenet språkcafé, jag funderade kring vilka personer som är volontärer och vad som motiverar dem samt vad som definierar ett språkcafé. Jag tog tillfället i akt att göra efterforskningar till min kandidatuppsats genom att själv ta del av fenomenet språkcafé och intervjua de människor som faktiskt är involverade i fenomenet för att ta del av deras upplevelser.

Jag har lärt känna fantastiska människor under processen med min uppsats och haft många givande och spännande samtal. Jag vill först tacka alla jag mött på språkcafé, jag är väldigt tacksam över att få ta del av er värld. Jag vill rikta ett stort tack till mina informanter som ställt upp med innehållsrika intervjuer och som med nyfikenhet följt mitt arbete. Tack för att ni fick mig att känna mig välkommen och delaktig från första mötet.

Tack till min handledare Björn Alm för intressanta diskussioner och för konstruktiv och lärorik återkoppling under arbetets gång.

Ett tack även till min goda vän Jenny som ställt upp som korrekturläsare under den skrivande processen. Tack till mina föräldrar som ställt upp som barnvakter då jag utfört mina deltagande observationer och ett hjärtligt tack till mina barn för att de är så förstående och nyfikna på mitt skolarbete.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning	1
Disposition	2
Metod	3
Metodkritik	4
Avgränsningar	5
Etik	5
Tidigare forskning	6
Presentation av informanter	7
Språkcafé i Röda Korsets regi	8
Volontärer och ideellt engagemang	10
Socialt kapital	11
Den klassiska volontären	12
Miljön och lokalen	13
Lokalen	14
Ramverk	16
Språket och lärandet	19
Spegling och kroppsspråk	20
Resurser	22
Kunskap	23
Formellt och informellt lärande	24
Sammanfattning	25
Vidare forskning	26
Slutord	26
Bibliografi	27
Tryckta källor	27
Internetkällor	28

Inledning

Kommunikation kan ses som grund i det samspel en individ har med andra samhällsmedlemmar och myndigheter. Att lära sig det talade språket gör det enklare för en individ att leva och arbeta i landet. Genom socialt utbyte med svenskfödda lär sig invandrare språket. I min studie fokuserar jag på de volontärer som ger både av sin tid och sig själva på språkcaféet som drivs i Röda Korsets regi i en kyrkas lokal. Fokusområdet i studien är *vad* som lärs och *hur* på språkcaféet. Jag tittar även kort på den politiska debatten kring invandrare till Sverige som ska lära sig svenska för att snabbare komma in i samhället genom att nämna Socialdemokraternas och Liberalernas syn på detta. Jag är även nyfiken på de ramar som finns i och omkring språkcaféet som jag studerar. Jag utgår från ett socialantropologiskt perspektiv som betonar de studerades perspektiv för att nå en förståelse för hur volontärerna på språkcaféet ser på sitt eget ideella arbete, deltagarna och språkcaféet.

I min studie har jag medvetet valt att avgränsa mina informanter till enbart volontärer. Jag valde bort de personer som kommer till språkcaféet som deltagare, det vill säga invandrare som vill lära sig svenska. Anledningen till detta är att studien skulle bli för stor för uppsatsens tidsplan och upplägg samt att de deltagare jag mött under mina deltagande observationer har haft en så låg språknivå i svenska som jag ansåg mig inte kunna göra dem rättvisa.

Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats och studie är att på ett socialantropologiskt informantnära tillvägagångssätt förstå språkcaféet genom volontärernas egna bilder av sitt språkcafé, detta genom deltagande observationer och intervjuer. Syftet är även att illustrera hur lärande och kultur möts i den miljö som språkcaféet drivs i samt samspelet mellan volontärerna och deltagarna på språkcaféet.

Uppsatsens syfte uppnås med utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Vad betyder det ideella arbetet för volontärerna?
- Hur fungerar språkcaféet som miljö?
- Hur uttrycks lärandet på språkcaféet?

Disposition

Uppsatsen innefattar inget separat teoriavsnitt, jag har valt att integrera teorin med min empiri. Även analys görs löpande som en pågående diskussion genom uppsatsen.

Först presenterar jag de metoder jag använt mig av under arbetet att ta fram empiriskt material för uppsatsen i likhet med Emerson, et al. (2011) och Agars (1996) instruktioner. I anslutning till detta finns ett avsnitt innehållande metodkritik. Därefter visar jag kort de avgränsningar jag gjort för uppsatsen. Nästkommande kapitel visar hur jag följt vetenskapsrådets vägledning kring de etiska frågor som berör mitt arbete. Efter detta berättar jag om tidigare forskning som inspirerat mig och därefter presenterar jag kort mina fyra informanter. I nästkommande kapitel presenterar jag språkcafé i Röda Korsets regi. Därefter tittar jag närmare på volontärernas arbete och ideella engagemang. I detta kapitel undersöker jag begrepp som *socialt kapital* och *den klassiska volontären*. Därefter följer ett kapitel kring lokalen som sådan och här försöker jag ge en bild av den fysiska miljön som jag ställer mot Millers (2010) teorier kring *ramverk (frame)*. Uppsatsens nästa del rör språket och lärandet där jag först mycket kort presenterar det politiska läget i Sverige, SFI och hur språkcaféer kan ses som kompletterande välfärdstjänster. I detta kapitel tittar jag även på begrepp som *spegling*, *det icke-verbala språket* samt *resurser* som alla utgör hjälpmedel i lärandet på språkcafé. Även *det formella och icke formella lärandet* tas upp genom Ellströms (1996) teorier. Slutligen sammanfattar jag uppsatsen och presenterar därefter mina tankar kring vidare forskning med ett efterföljande kort slutord. Bibliografin som finns längst bak i uppsatsen är uppdelad i tryckta och internetbaserade källor.

Metod

Vid min första deltagande observation kastades jag omedelbart in i verksamheten i rollen som volontär på ett språkcafé och fick en namnbricka att fästa på min tröja. Emerson, et al. (2011, s.2) belyser hur etnografer går ut i fält för att komma nära de människor och händelser som studeras och jag har en kväll i veckan under två månaders tid, alltså sammanlagt sju gånger, utfört deltagande observationer på ett språkcafé och har då fått en direkt insyn i verksamheten. Jag har som Emerson, et al. (2011, s.35) råder skrivit egna fältanteckningar med hjälpmedel som penna och block. Jag har renskrivit och kodat fältanteckningarna i enlighet med det som Emerson, et al. (2011, s.175) förklarar som öppen kodning. Från den öppna kodningen har jag utvunnit teman för uppsatsen och därefter utfört kodning inom dessa teman vilket Emerson, et al. (2011, s.172) kallar för fokuserad kodning.

Mina fyra informanter fick tillfälle att tala om sina egna upplevelser kring språkcaféet under intervjuer och detta kallar Larsen (2014, s.85) för samtalsintervjuer som lämpligast spelas in, då jag i min roll som intervjuare kan fokusera på intervjun och ställa kontroll- och följd-frågor till informanterna istället för att föra anteckningar under intervjun. Intervjumetoden kallas även för semistrukturerad intervju, detta innebär att intervjun håller sig inom ett område men informanterna har även tillfälle att berätta mer fritt med egna valda ord. Jag hade visserligen förberett ett frågebatteri som jag delat upp i olika teman men dessa använde jag enbart som utgångspunkt under intervjuerna. Jag använde också det som Agar (1996, s.140) kallas för informella frågor där informanten kan svara hur denne vill. Vid ett tillfälle under samtliga intervjuer använde jag den frågeställningsteknik som Agar (1996, s.149) kallar för 'frames' för att få en inblick i hur ordet språkcafé tolkas av mina informanter. Agar (1996, s.149) menar att 'frames' kan användas som utgångspunkt i en intervju genom att använda ett specifikt ord som informanten tagit upp tidigare under intervjun. Med ordet som ram för samtalet kan informanten ge en tydligare bild av sin upplevelse av ordets mening. Att frågorna utvecklas under intervjun och inte följer någon linjär form kan vara både en fördel och nackdel. Fördelen är att samtalet följer det som ses som intressant och nackdelen är att en sådan intervjuteknik kräver övning från intervjuaren för att hitta sin egen strategi för tekniken som Agar (1996, s.150) menar.

De fyra intervjuerna varade från 40 minuter till 85 minuter och genomfördes enskilt samt vid olika tillfällen under november månad på en plats och tid vald utav mina informanter.

Den första intervjun varade längst tid och utfördes vid köksbordet dagtid hemma hos informanten. Den andra intervjun skedde i direkt anslutning till språkcaféets verksamhet i dess lokal på kvällstid. Denna intervju likt den första gav känslan av ett förtroligt samtal. Här hördes kyrkokören dovt från en närliggande lokal i bakgrunden, vilket gav en lugnande och till viss del mysig stämning. Den tredje och tidsmässigt kortaste intervjun genomfördes på förmiddagen och vi satt i ett tyst rum som liknar ett kontor i kyrkans lokaler. För den fjärde intervjun träffade jag informanten i språkcaféets lokal cirka en timme innan verksamhetens start. Då intervjun genomfördes pågick annan verksamhet i lokalerna bredvid och det uppstod vissa störmoment så som människor som rörde sig i lokalen.

Metodkritik

Samtliga intervjuer spelades in med hjälp av mobil-appen *Easy Voice Recorder* för att senare transkriberas. Eftersom programvaran tar upp samtliga ljud i närheten var det vid ett par korta tillfällen under transkriberingen svårt att höra vad informanten sa på inspelningen. Ett bättre val av inspelningsutrustning hade varit en extern mikrofon med ett tydligare riktat ljudupptagningsområde (Alldahl, 2018).

Jag har valt att använda begreppen informanter och volontärer för de personer som ideellt arbetar med språkcaféet och begreppet deltagare för de personer som kommer till språkcaféet för att lära sig svenska. Jag kategoriserar personerna på detta vis för att göra uppsatsen mer läsbar.

I likhet med Larsen (2014, s.26) finner jag flera fördelar med den kvalitativa metoden. Jag kan bland annat möta informanterna ansikte mot ansikte och på så vis ställa följdfrågor. Metoden ger också en större helhetsbild av det fenomen jag studerar. En nackdel med kvalitativ metod som Larsen (2014, s.27) nämner är att den är tidskrävande och inbringar en stor mängd material för analys, vilket jag är beredd att hålla med om. Då volontärerna och deltagarna på språkcaféet enbart träffas på tisdagar har jag endast haft tillfälle för deltagande observationer en gång i veckan vilket lett till att studien har sträckt sig över flera veckor för insamling av material.

Avgränsningar

Min studie är utförd på ett enda språkcafé då min ambition är att få en inblick i just detta språkcafés värld. Det finns ett flertal andra språkcaféer men dessa utgjorde inte mitt fokusområde för studien. Ett annat språkcafé som urvalsgrupp hade eventuellt resulterat i annorlunda svar och ett annat upplägg av uppsatsen än det jag här presenterar.

Etik

Eftersom min studie innefattar observationer av och intervjuer med människor uppstår etiska frågor. Jag har under mitt arbete med min uppsats låtit mig vägledas av de fyra kraven som Vetenskapsrådet (2002) summerar som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

För tillämpning av informationskravet har jag informerat kontaktpersonen för språkcaféet om min studie och innan samtliga enskilda intervjuer upplyst informanten om min studie och dennes roll för min uppsats. För samtyckeskravet har jag frågat informanterna om de vill bli intervjuade och låtit dem välja tid och plats för intervjuerna. Jag har även gett informanterna vetskapen om att de när som helst under intervjun kan avbryta den eller avstå från att svara på mina frågor. När det gäller konfidentialitetskravet har jag låtit mina informanter få vetskap om att de alla är anonyma för att skydda deras identitet. Samtliga informanter har fått tillfälle att själva fabricera fiktiva alias för min uppsats. Jag har även valt bort att namnge den stad, stadsdel och den kyrka där språkcaféet finns. Samtliga fältanteckningar saknar informanternas riktiga namn och inspelade intervjuer har raderats efter att de transkriberats för att informanterna inte ska kunna identifieras genom röstigenkänning. Allt material för studien ska användas och har enbart använts för min uppsats i enlighet med nyttjandekravet och materialet förvaras oåtkomligt för obehöriga.

Tidigare forskning

Jag har tagit del av flertalet studier som gjorts inom ämnet språkcafé och volontärer. De flesta har haft ett fokus på deltagarna som vill lära sig svenska. Det är två tidigare kandidatuppsatser som jag vill presentera då de båda har inspirerat mig under arbetes gång.

Den första är en kvalitativ studie kring språkcaféts betydelse för integrationsprocessen. Här tittar författarna på vilka funktioner språkcafé har för dess deltagare. Resultatet visar att deltagarna får tillfälle att tala svenska och ta del av samhällsinformation. Språkcafé ger även deltagarna ett ökat självförtroende och språkcafé ses av deltagarna som en mötesplats. Författarna studerar även hur språkcafé kan främja integrationen och landar i en slutsats om att deltagarna uppfattar språket som en viktig del i integrationsprocessen för att exempelvis kunna ta del av samhällsinformation. Studiens resultat visar även att språkcafé har en stor betydelse för hur deltagarna skapar sociala nätverk genom att träffa både svenskar och andra utlandsfödda (Svensson & Wall, 2012).

Den andra studien som inspirerat mig är en kandidatuppsats av Säfström och Englund (2017) som genom en kvalitativ studie tar upp frågan kring hur inläringen av det svenska språket sker på språkcafé samt hur volontärerna uppfattar lärandet. Författarna presenterar sin slutsats med att språkcafé kan ses som en stödande miljö och volontärerna följer ingen specifik pedagogisk modell i sitt arbete. Även här dras slutsatsen om att språkcafé ses som en plats för nätverkande. Säfström och Englund (2017, s. 42) efterfrågar vidare forskning kring hur volontärerna ser på sitt engagemang och det är i den frågeställningen som jag inspirerades att göra mina studier.

Båda dessa studier kommer fram till att språkcafé är en plats där människor möts och nätverkar. Att språket är en viktig del är också en gemensam nämnare för de båda studiernas slutsats och att språket i sig leder till att deltagarna kan ta del av viktig samhällsinformation.

Presentation av informanter

Mina fyra informanter har gett mig en inblick i hur verksamheten bedrivs och hur de alla på sina vis definierar språkcafé som fenomen. Genom enskilda intervjuer framträder informanternas egna infallsvinklar och de har också gett mig en vid inblick i deras ideella arbete i Röda Korsets anda. De gemensamma dragen hos mina informanter är att de är pensionerade svenskfödda kvinnor som tidigare haft ett yrkesverksamt liv samt att de kan engelska. Samtliga är verksamma som volontärer inom samma språkcafé men har varit volontärer olika länge. Eftersom det finns både likheter och skillnader hos mina informanter vill jag här nedan ge en kort presentation av var och en av dem.

Gittan, 67 år, är kontaktperson för språkcafé som hon startade 2017 och är den som håller kontakten med Röda Korset, kyrkan och volontärerna. Hon är utbildad arbetsterapeut och har arbetat inom psykiatri och är idag aktiv som volontär i flera verksamheter inom Röda Korsets regi som läxhjälp och butikspersonal i en second hand-butik förutom språkcafé.

Elisabet, 73 år, är utbildad inom kognitiv beteendevetenskap och har arbetat som psykiatrisjuksköterska tills hon gick i pension vid 62 års ålder. Hon har arbetat extra inom sin profession som vikarie samt är volontär inom Röda Korsets och svenska kyrkans verksamhet med en besöksgrupp till ett äldreboende.

Bitte är nyligen fyllda 65 och numera pensionär, hennes profession är barnskötare men har tidigare även arbetat som förskollärare och sömmerska. Bitte har arbetat som volontär under en tid i Afrika innan hon bildade egen familj och på språkcafé har hon varit volontär i cirka ett år.

Göjan, 68 år, gick i pension vid 63 års ålder. Även Göjans profession är barnskötare men hon har även arbetat som SFI-lärare och har erfarenhet av arbete med mamma-barn-svenska-grupper där vardags-svenska lärs ut. Göjan har varit volontär på språkcafé i två terminer och utför även volontärarbete inom flera områden genom sin församling.

Språkcafé i Röda Korsets regi

”Många vill ha hjälp med läxan men i början tittade vi i tidningen och läste nått och ibland har vi bara pratat. Det är upp till deltagarna, det är inte så strukturerat, det faller sig naturligt vad deltagarna vill få hjälp med eller göra.”

- Bitte

Det Bitte säger om språkcaféet tycker hon utmärker verksamheten för just hennes språkcafé. Det finns i landet många olika sorters språkcaféer och varje plats är unik utifrån både deltagarna och volontärerna och deras upplägg för sitt språkcafé. Volontärerna på det språkcafé som jag observerat är alla överens om att det är deltagarnas behov som styr verksamheten.

”Med en kille från Afghanistan läste jag Nalle Puh så han skulle kunna svåra ord och han behövde skratta också, han var en nedstämd kille. Så lite så här, man får hitta och laga efter läge.” - Gittan

Gittan belyser hur en deltagare hade ett annat behov än de övriga i gruppen vid ett tillfälle och hur hon var lyhörd för vad deltagaren hade för behov just den gången. Det som framgår av det både Bitte och Gittan säger är lyhördhet från volontärernas sida vad gäller deras språkcafé utformning. Jag har under mina observationer fått en inblick i hur volontärerna inledningsvist frågar vad deltagarna behöver hjälp med, om det är läxor eller något annat. Om deltagarna inte har något särskilt behov så tar volontärerna gärna fram olika böcker eller lösa blad med ord och fraser som underlag för ett samtal med deltagaren.

Människor upprätthåller sociala roller enligt Miller (2010, s.42) som påpekar att genom personens omgivning eller klädsel kan vi tyda den roll en viss person har för tillfället. På språkcaféet har alla volontärer en liten namnskylt på bröstet som visar personens roll som volontär i sammanhanget. Av Röda Korset tituleras volontärer som värdar och ses som coacher, de är ansvariga för att hålla igång verksamheten och samtalen på språkcaféet (Röda Korset, ver.8). Som värd på ett språkcafé i Röda Korsets regi får volontären skriva på en överenskommelse om tystnadslöfte samt får en mindre handbok i att leda språkcaféet.

”Vad som är bra är ju om dom har frågor och papper och så vidare att dom kan ta med sig det hit och få hjälp med det. För det är ju också så det skulle kunna vara om man hade en svensk familj från början, man skulle kunna få hjälp med sånna grejer... sen kan det vara en enkel sak som dom behöver hjälp med och det ser man ju då som svensk, så man kan hjälpa dom” - Göjan

Likt både Bitte och Gittan vill Göjan hjälpa deltagarna. Göjan menar att det hon hjälper till med inte behöver vara skolrelaterat eller handla om språket i sig, utan kan handla om enkla blanketter som behöver fyllas i.

Röda Korset är en av många frivilligorganisationer som driver språkcaféer i Sverige och Röda Korsets bild av språkcafé är en trygg plats för deltagare att öva svenska på. Enligt Röda Korset har språkcaféer även en social funktion att fylla då invandrare ofta har svårigheter med att få kontakt med svenskar. (Röda Korset, ver.8).

”Det är ju en träffpunkt, dom känner ju igen alltså, det är ju en kram varje gång som dom kommer. Det är jätteviktigt att ta varandra i hand och hälsa i alla fall. Det är klart det är en gemenskap för dom att få träffa några svenskar över huvudet taget. Men dom andra på universitetet dom träffar väl folk och dom kan göra sig förstådda och så, men jag tror det är viktigt också, för dom kommer ju faktiskt tillbaka har dom ju gjort.” - Göjan

Precis som Röda Korset påpekar att språkcaféet har en social funktion menar Göjan att språkcaféet inte enbart har fokus på svenska, utan deltagarna får tillfälle att träffa svenskar och ta del av den svenska kulturen och svenskarnas beteenden.

” Vi hade en kille som tog fasta på att lära sig hur vi svenskar är och betar oss tex på bussen och hur vi hälsar.” - Bitte

Även Bitte menar att språkcaféet kan utgöra en social läroplats och berättar om killen som inte ville göra ”fel” när han skulle åka buss och därför frågade volontären om vägledning i korrekt beteende.

Det som yttrar sig både i volontärernas utsagor och Röda Korsets handbok för språkcaféer är att språket är lika viktigt som det sociala och lyhördheten är det som utgör grunden för hur språkcaféet utformas och utvecklas.

Volontärer & ideellt engagemang

Att ge av sin tid till någon annan, är hur jag definierar volontärarbete. Wikipedia (Volontär, 2018) menar att volontärer arbetar på frivillig basis utan någon betalning som motprestation och sådant arbete är mestadels utformat och lett av olika frivilligorganisationer. I den statistik som Samuelsson (2018, s.7) redovisar återfinns flest antal svenska volontärer i åldersspannet 35 till 49 år. Volontärerna på språkcaféet faller utanför denna kategori då de är äldre än så. En förklaring till detta kan vara att 40% av de volontärer Samuelsson (2018, s.7) redovisar har barn boende hemma. Vilket hon kopplar till att många föräldrar arbetar ideellt inom den svenska idrottsrörelsen. En av Samuelssons (2018, s.5) aspekter som överensstämmer med volontärerna på språkcaféet är att individer med en hög utbildningsnivå är mer involverade ideellt än de med låg utbildning. Nedan följer hur mina informanter på språkcaféet tänker kring sitt ideella engagemang och motivation.

Bitte berättar gladeligen för mig hur hon tycker att *"man får så mycket av de andra på språkcaféet"*, hon menar att *"alla har en bakgrund och alla är intressanta"*. Hon förklarar det som ett givande och tagande mellan volontärer och deltagare som personligen ger henne så mycket. Med samma glada tonläge som Bitte har, berättar Gittan att volontärerna har *"blivit ett härligt gäng"* som trivs jättebra och har jätteroligt ihop, vilket hon hoppas speglar av sig på deltagarna. Det som driver henne som volontär är att hon som pensionär har tiden att göra en insats *"att bara kunna möta människor och använda och överföra språket nått så när."*

Elisabet tar upp en aspekt som Bitte och Gittan inte nämnde, hur hon som nybliven pensionär inte kände sig behövd och att hon och hennes kunskaper inte efterfrågades. Hon fick kontakt med en lokal besöksgrupp på ett äldreboende som hon kunde engagera sig i och detta menar hon är så fantastiskt kul att hon efter tio år fortfarande är kvar som volontär där. På språkcaféet trivs hon också bra och menar att det är jätteroligt och om någon frågar henne om hon kan ses en tisdag svarar hon *"på tisdag kan jag inte för då ska jag till språkcaféet"*. För Elisabet har det blivit en prioritering att gå till språkcaféet för nöjets skull *"vi har det trevligt här"*.

Likt Elisabet tycker Göjan om att ha något att göra som pensionär, speciellt göra något för andra människor. Göjan menar att *”det ger så mycket tillbaka, alltså när man jobbar med människor så ger det ju mig något tillbaka...man känner sig behövd eller liksom att man kan glädja någon annan att göra något för någon annan.”*

Samtliga volontärer talar om känslan av att ge något till en annan människa och att de får något tillbaka. Detta något är en känsla av att vara behövd och efterfrågad tillika känslan av att göra en insats i samhället och att få göra något meningsfullt.

Socialt kapital

Utifrån detta resonemang framträder begreppet socialt kapital. Bourdieu använder begreppet socialt kapital och förklarar det som de sociala relationerna som en individ har och som andra anser som värdefulla (Gottzén och Lögdlund, 2014, s.230). Vidare diskuterar Bourdieu huruvida en individ utifrån sitt sociala kapital gynnas eller missgynnas av sitt eget deltagande i ett socialt nätverk (Gottzén och Lögdlund, 2014, s.240). Med mina informanternas egna utsagor kring sitt ideella arbete på språkcafét vill jag visa hur volontärerna ser att de själva gynnas av sitt engagemang och därför ger språkcafét dem ett starkt socialt kapital.

”alltså jag är ju intresserad av människor så bara kontakten att träffa andra människor och kunna se och jag menar såna som kommer från andra länder, man lär sig ju själv och om andra länder. Man känner att man gör något bra och hjälper andra samtidigt som jag tycker det ger mig en skön känsla och det ger mig kunskap. Så att det känns bra” - Elisabet

Det som Elisabet berättar anser jag summerar begreppet socialt kapital på ett bra sätt. Hon påpekar det sociala som en viktig aspekt som ger mervärde för henne själv och så resonerar också de andra volontärerna på språkcafét.

Den klassiska volontären

Volontärerna på språkcafé, utifrån deras egna berättelser, kan jämföras med den grupp volontärer som Dolnicar och Randle (2007) i sin forskning benämner som den klassiska volontären. Forskarna presenterar sex grupper med olika särdrag och där varje grupp har specifika motivationsfaktorer för sitt volontärarbete. För min studie tittar jag närmare på det som utmärker en klassisk volontär, vilket är den grupp som mina informanter liknar. Enligt Dolnicar och Randle (2007, s.143) är ett särdrag för den klassiska volontären att denne vill hjälpa andra medmänniskor samtidigt som han eller hon känner stor tillfredsställelse med sin egen insats. Den klassiska volontären vill ägna sitt ideella engagemang åt något som han eller hon finner givande. Andra karaktärsdrag som Dolnicar och Randle (2007, s.145) ger den klassiska volontären är att han eller hon är över 45 år gammal och ofta pensionär med mycket fritid. Detta stämmer överens med volontärerna i min studie. Områden som den klassiska volontären kan hittas inom enligt Dolnicar och Randle (2007, s.145) är ledarskap och organisationsarbete eller pedagogik och information. Sistnämnda områdena stämmer bra in på de volontärer jag studerat på språkcafé, de lär ut svenska och informerar om hur det svenska samhället fungerar. Även om Dolnicar och Randles forskning är gjord i Australien med australiensiska informanter kan jag se tydliga likheter genom de särdrag som forskarna ger gruppen den klassiska volontären. Detta stämmer bra med vad mina informanter berättar om kring sitt ideella arbete och motivation.

Sammanfattningsvis ger det ideella arbetet för volontärerna på språkcafé en glädje av att ge till andra. Samtliga volontärer anser sig vinna ett högt socialt kapital genom sitt ideella arbete och de kan kategoriseras som en klassisk volontär med de karaktäristiska dragen som Dolnicar och Randle (2007) hänvisar till i sin forskning.

Miljön & lokalen

”Det här är ju inget café” – okänd deltagare.

Citatet ovan kommer från en deltagare, som Gittan berättar för mig om, som ansåg att språkcaféet inte följde hans föreställning av ett språkcafé. Gittan berättar för mig hur deltagaren efter sitt andra besök talade om att *”på ett café fikar man och sitter tillsammans och pratar.”* Deltagaren hade alltså en egen uppfattning av vad ett språkcafé är för något och genom mina intervjuer med volontärerna så har jag uppmärksammat att olika uppfattningar av vad ett språkcafé är, eller borde vara, finns även bland dem.

”Alltså egentligen språkcafé från början tänker jag mig att man sitter och pratar vanlig vardags-svenska och diskuterar med varandra som är liksom grunden, man sitter och fikar ihop. Från början tror jag att språkcaféerna är enkel vardagssvenska man pratar och så.” -Göjan

Göjan har till viss del samma syn på ordet språkcafé som den deltagaren Gittan pratar om, att man sitter och pratar över en fika. Ett café i den vanligaste förekommande formen i Sverige utgörs av en lokal med flertalet mindre bord med sittplatser för två till fyra personer och med en cafédisk i lokalen där man beställer sitt fika av en person som arbetar där.

”Sen vet jag inte om man skulle kalla det nått annat, språkcafé, det låter ju som att det där med café, jag vet inte, jag skulle vilja ha ett annat ord egentligen. För café det låter ju, jamen vi tar ju en kaffe” -Elisabet

Elisabet har förståelse för om ordet i sig kan medföra missförstånd, men hon landar i att de visst fikar på språkcaféet genom att ta en kaffe. Elisabet funderar kring huruvida verksamheten skulle kunna benämnas på ett annat vis, men landar i att kaffe är det som styr betydelsen som ordet café har för henne.

Lokalen

Platsen för språkcafé används av många människor i olika gruppkonstellationer och åldrar under dagens alla timmar. Jag vill beskriva atmosfären på platsen som lugn och hemtrevlig, kanske till följd av de materiella sakerna i rummet. Platsen inbjuder till samtal med sina olika möblerade grupperingar samtidigt som lokalen i sin helhet utgör en enhet som skapar en gemenskap. Det är en gemenskap som Elisabet uttryckte för mig genom att berätta att ”*alla är välkomna här*”. Detta var också något som jag själv kände. Nedan följer en beskrivning av lokalen.

Språkcafé är inhytt i en kyrkas lokaler och tiden för min studie är november och december, två mörka månader i Sverige. Utifrån sett lyser det varmt och ombonat genom fönsterna. En vägg är helt försedd med fönster och entrén till språkcafé, som är en annan än kyrksalens, har ett skyltfönsterliknande utseende. När jag kommer in till en korridor genom den upplysta entrén kan jag gå åt både höger och vänster. På en skylt kan jag läsa att expeditionen finns till höger, så jag väljer att gå till vänster genom en ytterdörrliknande tung mörkröd dörr. Väl inne i byggnaden befinner jag mig i ett rum med flera platser att hänga ytterkläder på.

För att komma till lokalen där språkcafé finns måste jag sedan gå genom ett stort och öppet kök. Här blir det påtagligt att det är många människor som kanske även samtidigt använder köket: det finns gott om bänkar längst väggarna. Lådor och skåp är försedda med texter som visar deras innehåll: saxar, tallrikar, bestick och så vidare. I köket står det flera vattenkokare och kaffetermosar, det finns en kaffekokare för två kannor och bredvid den står en stor svart automat med digital display som bjuder på varm choklad och kaffe i diverse olika utförande. En spis, diskmaskin, stor kyl och frys finns också i köket samt serveringsvagnar och flera källsorteringskärl för skräp. Utöver den diskho som finns i närheten av diskmaskinen finns även ett mindre handfat i porslin bredvid. Mitt emot finns dörren som leder in till språkcafé som alltid står öppen.

Lokalen för språkcafé är stor och liknar en matsal i första anblicken då två långa bord dominerar rummet med sina tolv sittplatser per bord. Stolarna har tygklädd sits som gör dem mjuka att sitta på. I taket hänger utan att ta någon som helst uppmärksamhet flera vita taklampor från det höga innertaket. Direkt till vänster står ett mindre bord med fyra stolar och på väggen hänger en dekorativ stor tavla. I hörnet till vänster står en bokhylla i två sektioner där olika böcker, mestadels biblar, och CD-skivor samsas med diverse keramik-dekorationer.

Språkcaféet har tillgång till ett hyllplan längst ned i bokhyllan där de förvarar lite egna böcker och papper för verksamhetens ändamål.

Vänster vägg är till höjd med dörrpanelen beklädd i en ljust grå-blå väggpanel. Två smala avlastningsbord i trä med två hyllplan och två långsmala lådor står längs med väggen. På dessa avlastningsbord står en sockerskål, en stor trälåda med diverse te-påsar, en porslinskopp med teskedar i och en låda med små portionsförpackningar med laktosfri kaffemjolk. Över avlastningsborden finns två väggfasta hyllor där muggar och glas är staplade två och två på den nedersta hyllan. På den övre står dekorativa äldre kaffekannor och en ängel som prydnad. Över dessa hyllor hänger en stor väggklocka med tydliga siffror och visare som påminner om en klassisk skolväggklocka.

I fönsterna längst med vänster sida av lokalen hänger en lång vit gardinkappa och på den lika långa fönsterbänken står flera gröna växter i vita porslinskrukor samt två lampor som alltid är tända och lyser med ett behagligt stämningsljus. Innerväggen längs fönsterna är vitmålad och längst in i rummet finns en nödutgång samt ett stort tygstycke dekorerat med dalahästar i profil i diverse klara färger.

Den motsatta väggen är målad ljusblå och går in en meter i lokalen, den har tegelpannor överst, likt ett yttertak, som ger rummet en genuint mysig känsla av att vara en innergård. Vid denna vägg finns en stor sittgrupp med sju klubbfåtöljer klädda i ljusgrått tyg och två soffbord i ljust trä i mitten av alla fåtöljer. Fåtöljerna har små mjuka kuddar och några av dem har mjuka ljusgröna fleece-pläddar hängandes över armstödet. På väggen hänger tre dekorativa mindre tavlor. På kortsidan bakom sittgruppen finns en glasvägg med spaljéliknande träribbor som går ut från väggen cirka två meter för att skärma av rummet en aning. På andra sidan glasväggen finns ännu en sittgrupp men här är stilen mer ålderdomlig med en äldre modell av kökssoffa och runt träbord med tillhörande stolar. Ett piano med pall och en stor grön växt står mot glasväggen. Fönsterna som vetter ut mot kyrksalens kapprum är försedda med en skir vit gardin på den nedre delen av fönsterna, likt en cafégardin. En dubbeldörr i glas som leder till kyrkans entré och sal hålls stängd och dämpar ljuden från kyrksalen till språkcaféet. På en liten plats i ett hörn bredvid dubbeldörren finns en lekhörna för barn. Där finns ett litet bord och två stolar samt ett färgglatt hyllsystem med lådor där pussel, spel och kriter finns till låns.

Ramverk

Kyrkans lokaler och interiör utgör enligt Miller (2010, s.43) det ramverk (frame) i vilket människorna agerar. Författaren menar att materiella saker kan ses som det tonsättande ramverket för en miljö där människor vistas. Utifrån detta ramverk, som fungerar bäst när människor inte noterar dem, sätts de riktlinjer för vilka beteenden som förväntas i just den miljön. Språkcaféet har flera sittplatser för umgänge och vi är vana att se en sådan miljö och har lärt oss att tyda den på rätt sätt. Detta sker enligt Miller (2010, s.44) genom att föremål som stolar och bord är familjära och vi tar dem för givna i en sådan lokal som språkcaféet finns i. Miller (2010, s.44) skriver även om hur fysiska saker som stolar och bord inte ska betraktas som enskilda föremål utan ska ses i sitt sammanhang. Stolarna som är placerade intill bordet kan visserligen flyttas till mitten av golvet och ställas i en cirkel, men för språkcaféets nuvarande verksamhet fungerar stolarna bäst intill bordet, då deltagarna ofta skriver på papper som behöver ett underlag. I språkcaféets lokal finns det många exempel på föremål som utan sitt sammanhang inte berättar speciellt mycket. Som pianot, ett föremål som inte säger något alls i sin enskildhet, men tillsammans med den pall som står framför och med locket uppfällt visas det att musik är tillåtet i lokalen och den som vill får spela.

Språkcaféets lokal är således stor och uppdelad i olika sektioner med sittplatser för flera personer. Jag har under mina observationer noterat att volontärerna och deltagarna utnyttjar flera av lokalens sittmöjligheter.

”Sist satte jag mig med en deltagare vid det andra bordet för att vi skulle få lite lugnt. Vi har även suttit i gruppen med fåtöljer några gånger när vi inte varit så många.” -Bitte

Bitte berättar hur valmöjligheterna i rummet ger henne tillfälle att byta plats och på så vis få avskildhet från gruppen om ljudet blir för högt i rummet för henne eller deltagaren.

”Ibland har vi ju suttit här [sittgruppen med fåtöljer] när dom har kommit och sen har vi ju när dom vill ha hjälp med att jobba och det är ju bra att dela upp sig lite olika för att sitta precis bredvid varandra om man inte ska köra då caféstuk och prata med alla. Men det beror ju på hur många vi är om vi har tid att hjälpa var och en eller inte det är lite olika.” – Göjan

Likt Bitte menar Göjan att lokalen ger volontärerna möjligheten att välja en sittplats som främjar samtalen eller det som ska läras. Att efter gruppen storlek kunna antingen sitta tillsammans eller dela upp sig är till stor hjälp i verksamheten då volontärerna ser till varje deltagares behov av hjälp.

”Som det här när vi började var det alltid kaffe på slutet, sen plötsligt satt vi här [sittgruppen med fåtöljer] en gång, satt här och pratade och då var det nån som tyckte att vi skulle fika och då blev det så bra, så vi sa att vi kanske skulle börja med att fika? Men det händer sånt också så där så att ibland gör vi det ibland, det är som det faller sig lite.” - Elisabet

Det Elisabet menar är att lokalen som sådan ger olika möjligheter för verksamhetens utformning beroende av människorna som är på platsen vid samma tillfälle. Miller (2010, s.44) diskuterar hur miljön utgörs av materiella saker i vår omgivning. Sittgruppen som Elisabet nämner utgör en annan miljö och stämning för en kaffe än ett långt bord med tillhörande stolar. I fåtöljerna sitter man bekvämt och alla ser alla runt det lilla bordet i mitten. Elisabets exempel hur de på språkcafét hellre började kvällen med en kaffe i fåtöljerna för att sedan gå till det större bordet med stolarna visar Millers ramverk, det ger en bild av hur materiella saker kan påverka varandra i sammanhanget.

Att muggar och glas är placerade i rummet för språkcafét och inte i köket ger en tydlig bild av viljan att vägleda människor genom lokalen för att gå och hämta kaffe i köket. Enligt Miller (2010, s.45) lär oss materiella ting med varsam hand hur vi ska använda dem och när, han kontrasterar skillnaden med att en person står och skriker vad som förväntas av dig. Även Baier och Svensson (2009, s.106) belyser hur viktig miljön är genom att den möjliggör vårt handlande utifrån samhällets gemensamma normer. Baier och Svensson (2009, s.178) visar hur normer kan ses som olika handlingsanvisningar som förenklar vår vardag. Författarna menar då att normer är de mönster som koordinerar flera individers beteende. Genom att föremålen är placera på vissa platser så styr miljön hur människorna som vistas i den följer ett regelverk som kan upplevas som om det uppkommit spontant. Detta kan jämföras med det som Miller diskuterar som det ramverk materiella saker utgör i ett sammanhang. Även Hendry (2016, s.193) skriver om hur normer utgör något av ett regelverk som samhället godtar som ett korrekt beteende. Genom exemplet att ställa muggar i lokalen vägleder det

materiella och miljön människorna att gå till köket för att hämta sitt kaffe, istället för att bli serverade, för att gå tillbaka till lokalen för att sitta ner och fika tillsammans.

När jag befann mig på språkcafét under november och december fick jag uppleva hur lokalen genomgår en fysisk förändring till första advent. Då placeras vita adventsljusstakar på fönsterbrädorna. Röda juldukar, guldfärgade små ljuslyktor och mindre blomsterarrangemang med jultema pryder samtliga bord i lokalen i stället för de gröna växterna som kallas Elefantöron. Röda servetter ställts fram för att ersätta de vita på avlastningsbordet där te-påsar med mera finns tillgängliga. Som Miller (2010, s.42) menar kan en sak få en annan betydelse enbart genom att få en ny dekoration eller som servetterna i detta fall en annan färg. Dessa föränderliga saker betyder jul för vissa människor. Platsen förändras i ett omfattande tema som för människor samman kring något som händer för länge sedan. Detta är något som svenskar som kommer till lokalen känner igen och kan tolka utifrån tidigare erfarenheter, men som kan behövas förklaras för den nyanlände.

Ett ytterligare exempel på detta är när en deltagare tittar närmare på ett pepparkakshus som fritidsgruppen gjort i kyrkan. Jag frågar om han vet vad det är, han skrattar och svarar nej. Jag förklarar för honom vad det är tillverkat av och hur och av vilka, sedan förklarar jag lite kring fenomenet pepparkakshus. Han nickar och bekräftar att han förstått med att säga *"Är det barnen som gör det? Och så äter dom upp det efter jul?"* Han är förvånad över att huset, som i hans ögon kanske såg anskrämligt ut, har en så pass viktig roll i december månad i svenska samhället. Efter vårt samtal dracks det kaffe och deltagaren fick smaka en pepparkaka för första gången i sitt liv, en smakupplevelse som han visade sig gilla.

Min studie har funnit att ordet språkcafé kan ha olika betydelser för människor. Både Göjan och Elisabet anser att deras verksamhet kan definieras som ett språkcafé då de dricker kaffe och pratar. Jag har visat hur lokalen fysiskt ser ut och utifrån detta tittat på hur den används genom Millers (2010) teori om hur ramverk lär oss ett beteende och de giltiga regelverken i sammanhanget.

Språket & lärandet

Precis som Miller påpekar att den materiella omgivningen är viktig för människans beteende så betonar Dewey (1999, s.46) att miljön påverkar hur individer lär sig genom den sociala miljön. Ett litet barn menar Dewey (1999, s.53) lär sig språket genom den gemenskap den tillhör, det vill säga individen utvecklar under uppväxten sitt ordförråd samt den språkanvändning som gäller för sammanhanget. Eftersom deltagarna på språkcaféet inte är uppvuxna med svenska så behöver de lära sig språket som vuxen. Följer man Dewey (1999, s.45) utgör volontärerna på språkcaféet den sociala grupp som utbildar deltagarna, den sociala grupp som fostrar sina medlemmar för att passa den gällande sociala normen. Göjan berättar för mig hur hon tycker att *"det är viktigt att dom får lära sig vanlig svenska och egentligen är det ju väldigt viktigt för dom som kommer och inte har några kontakter här i Sverige"*. Göjan anser att den sociala miljön är en viktig del för nyanlända i lärandet av det svenska samhället. Gittan berättar hur deltagarna *"kan testa av på oss, hur saker funkar"*. Hon menar att volontärerna får deltagarna att känna sig bekväma med att ställa frågor kring normer i Sverige och Elisabet berättar hur det *"ibland blir väldigt elementärt"* eftersom deltagarna ofta har så svaga och sociala kunskaper.

Från politiskt håll ställs krav på att lära sig svenska för den som är nyanländ till Sverige. Socialdemokraterna (2018) skriver på sin hemsida att *"Alla som lever i Sverige ska kunna svenska"* och Liberalerna (2018) förmedlar budskapet *"Svenska språket är biljetten in till det svenska samhället"*. Det svenska samhället erbjuder utbildning genom både kommunal och privat regi i svenska för invandrare som fyllt 16 år genom *svenska för invandrare*, SFI. Det är skolverket som reglerar läroplanen och kursplanen för SFI (Skolverket, 2018). Genom den socialdemokratiska välfärdsmodellen i Sverige menar Crisp (2013, s.344) att staten har det yttersta ansvaret för att tillhandahålla de grundläggande välfärdstjänsterna åt folket. De ideella organisationerna fungerar som komplement till staten och erbjuder folket kompletterande välfärdstjänster. Ett exempel på en sådan välfärdstjänst är språkcaféer som således fungerar som komplement till SFI. På ett språkcafé är ramarna friare och samtalen mer öppna i jämförelse med SFI. På språkcaféer ställs inga krav på pedagogisk utbildad personal som på SFI, därför sker ett annat lärande och i praktiken kan det se olika ut mellan både språkcaféer och de volontärerna som arbetar där. På mitt språkcafé används inte bara ord utan även kroppen som resurs i lärandet, nedan visar jag ett exempel på detta.

”Deg, det är det när man bakar, bakar med mjöl. Då är det en deg vi bakar som blir bröd.” -Göjan

Det Göjan berättar är ett exempel på hur hon försöker få en deltagare att förstå det svenska ordet deg. Volontären gestikulerar med sina armar och händer och visar hur hon knådar och sedan kavlar en deg på bordet framför sig. Samtidigt så betonar hon orden; deg, bakar och bröds vokaler tydligt och har ögonkontakt med deltagaren som sitter snett bredvid henne för att, som jag förstår det, se om deltagaren hänger med och förstår henne. Han nickar och de skrattar båda och deltagaren uttalar ordet deg med samma betoning på ordet som volontären nyss gjort.

Spegling och kroppsspråk

Det som deltagaren gör kallar Rautalinko (2015, s.25) för spegling. Det är när personen genom att upprepa det som sades visar att denne har förstått. Volontären speglar tillbaka för att bekräfta att det är rätt genom att säga ordet igen och le mot deltagaren. Rautalinko (2015, s.12) menar att människor lär sig genom att imitera andra och här är tydligt hur deltagaren genom att härma volontärens ord lär sig det. Det är dock inte som Rautalinko (2015, s.12) menar helt säkert att personen har lärt sig innebörden av ordet. Här kommer volontärens kroppsspråk in som ett komplement till det talade ordet. Genom volontärens gester kan deltagaren få en bild av det som sägs och få en uppfattning av vad ordet har för betydelse.

Vid ett tillfälle använde volontären Göjan en bok med en bild på en kvinna som städar och dammar. Göjan använder tydlig sitt kroppsspråk med hjälp av gester när hon för att förklara ordet damm för en deltagare, hon går fram till en tavla som hänger på väggen intill och drar med ett finger längs med översidan på ramen och går tillbaka till deltagaren för att visa dammet på fingret. Genom att se dammet får deltagaren en stor förståelse för vad ordet betyder.

Nilsson och Waldermarsson (2016, s.36) påtalar hur det icke-verbala språket förstärker, förtydligar och kompletterar det som sägs med ord. Samtliga volontärer på språkcaféet använder sig mer eller mindre av olika gester. Volontärerna använder sig av både deiktiska gester som Nilsson och Waldermarsson (2016, s.44) förklarar som utpekande gester som exempelvis damm på en ram och pantomimiska gester som Nilsson och Waldermarsson (2016, s.45) förklarar som illustrerande gester som exempelvis ”*det snöar*”. Illustrerande

gester ger jag exempel på nedan för att belysa hur förståelsen för ett ord uppnås av en deltagare på språkcaféet när gestikulering samt en blandning av det svenska och engelska språket används som stöd.

Regn, blåst och snö diskuteras och deltagaren frågar en volontär om ordet *snöar* har en lång vokal. Volontären nickar och säger ”*ja rätt och we wait for snow now*” samtidigt som hon med sina händer låtsas som att fingrarna är snöflingor som faller. De skrattar tillsammans och volontären frågar om det finns snö i deltagarens hemland och får veta att det förekommer i bergen. Nu används enbart svenska och ett samtal växer fram kring hemlandets geografi. Men snart är blandningen av språk tillbaka när skog ska beskrivas av deltagaren. Här räcker inte svenskan till och hon använder engelska för att vara säker på att volontären förstår henne ”*yeh, in the north it's very green*” ”*aha skog med mycket träd?*” frågar volontären ”*ja, skog*” svarar deltagaren med ett brett leende. Genom diskussionen om väder och landskap, en diskussion som inkluderade svenska, engelska och gester, lärde sig deltagaren både ett nytt ord: *skog*, samt dess betydelse.

Rautalinko (2015, s.10) menar att människors samtal är en invecklad process då vi bearbetar både yttre och inre beteenden när vi samtalar. Yttre beteenden är orden som talas och vårt tonfall, det inre beteende är våra egna känslor och de tankar vi själva tänker. Vidare menar Rautalinko (2015, s.11) att en människa inte är kapabel till att uppleva ett fullständigt samtal även om denne är en av samtalspartnerna, då denne inte har tillgång till den andres innersta tankar kring samtalet. Det här gör ett samtal till en komplicerad process och den kompliceras ytterligare när språkkunskaper inte delas. I mina deltagande observationer ville jag se hur volontärerna samtalar med deltagarna då det svenska språket i sig är en betydande barriär utöver det som Rautalinko nämner. Jag har noterat att volontärerna på språkcaféet använder vissa hjälpmedel och resurser i sitt arbete med att lära ut svenska till deltagarna vilket jag visar i nästa del kring lärandet.

Resurser

De hjälpmedel eller resurser som tas i bruk på språkcaféet är förutom svenska engelska, kroppsspråket, bilder i böcker eller internetbaserade läromedel via mobiltelefon.

”Eftersom jag vet att han kan engelska mycket bättre än svenska så försöker man att översätta meningen på engelska. Och då förstår han vad vi menar. Å sen vet han att han ska prata svenska. Men jag menar, han hinner ju bara därifrån så ringer han hem till mamma eller till frun och då är hans sitt eget modersmål igång.” – Gittan

Gittan berättar hur hon använder engelska som en resurs i lärandet då både hon och deltagaren kan det språket, vilket underlättar för båda. Att använda engelskan som resurs är vanligt förekommande på språkcaféet, men som Gittan påpekar är det först och främst svenskan som ska läras, engelskan är ett hjälpmedel; en resurs.

Då svenska inte räcker till för att deltagare och volontär ska förstå varandra till fullo är Google Translate ett hjälpmedel på språkcaféet. Genom detta verktyg kan volontärer och deltagare översätta ord till ett annat språk och även få tillgång till hur ordet eller frasen uttalas (Google Translate, 2018). Ett annat exempel på ett digitalt hjälpmedel är mobil-appen *Duolingo* som deltagarna uppskattar att lära sig svenska genom.

Ett exempel på hur böcker används på språkcaféet är när Bitte tar fram en bok fylld med diverse övningar. På ett blad är det klockan, och på nästa blad är det flera mindre urtavlor som visar olika klockslag. Deltagaren övar på detta genom att Bitte först säger klockslaget och deltagaren härmar henne *”fem minuter över halv nio”*. Det är svenskan som används och deltagaren betonar vokalerna som långa vokaler. Bitte nickar och säger *”bra”*. De vänder blad och verb är det som övas genom att uttala meningar som *”de cyklar”* och *”barnen leker”* då boken visar bilder. De fortsätter sedan till nästa blad med färger. Sidan i boken visar stående rektanglar i olika färger. Den enda texten på bladet är rubriken: *färger* som volontären förklarar med det engelska ordet: *colours* samtidigt som hon pekar på rubriken. Deltagaren nickar och läser ordet *”färger”*, *”aha färger”* upprepar hon, volontären nickar och fastslår återigen ordet färger. Bitte pekar på färgen lila och uttalar ordet som deltagaren upprepar samtidigt som hon har ögonkontakt med Bitte som förklarar att ordet har en lång vokal, då deltagaren uttalar ljudet i som ett kort i. Deltagaren säger *”aha, long vokal?”* här blandar

deltagaren både svenska och engelska. Efter att de gått igenom alla färgerna på sidan pekar deltagaren på rubriken igen och uttalar ordet "färger" och volontären bekräftar med ett "ja, färger" med ett leende.

Säljö (2016, s.93) påpekar hur människan är vad han kallar en hybridvarelse som använder sig av artefakter som stöd bland annat i sitt lärande. Genom att använda artefakter som böcker och mobil-appar på språkcaféet menar Säljö (2016, s.93) att villkoren för hur och vad som lärs bestäms utifrån artefakterna och de lärprocesser som både volontärerna och deltagarna behöver behärska för att nyttja dem. Jag har observerat hur volontärerna gärna använder böcker eller kopierat material från dessa som underlag i lärandet, medan deltagarna oftare tar till sin mobiltelefon för att kommunicera. Även jag själv har använt min mobiltelefon som resurs på språkcaféet när min kunskap inte räckt till. Utan att gå närmare in på detta reflekterar jag ändå över om detta har med generationer att göra, då deltagarna och jag själv är yngre än volontärerna och är som Säljö (2016, s.94) diskuterar uppvuxna i en annan teknisk värld?

Kunskap

När jag frågar volontärerna om vilka människor de anser att språkcaféet är till för, så svarar samtliga att alla är välkomna till språkcaféet. Men Göjan för även ett intressant resonemang kring deltagarnas kunskapsnivåer för när de kommer till språkcaféet.

"Dom här som har högskoleutbildning, det är ju liksom inte dom det är för, dom har det ju ganska förspänt ändå, för dom kan ju sin engelska och lär sig väldigt snabbt det dom behöver lära sig. Så egentligen är det ju till för andra som ingenting kan och som man kan hjälpa med det där vardags-svenska" - Göjan

Det Göjan säger påminner om det som Ellström et al. (1996, s.16) diskuterar kring människor som lever i olika sammanhang, vilket formar medvetandet och handlingar. Människor lever alltså i olika kulturer vilka påverkar hur individen lär sig. Vidare diskuterar Ellström et al. (1996, s.17) hur människor med låg kunskapsnivå sällan utmanar sig själva genom sina egna val i vardagslivet, medan de med högre kunskapsnivå gärna vill tillskansa sig ny kunskap genom sina val i vardagslivet. Volontärerna på språkcaféet ser snabbt vilka deltagare som har en högre utbildning från hemlandet och likställer detta med vilka som har lätt för sig att ta till sig ny kunskap som Göjan diskuterar nedan.

”En del är ju duktiga, en som vi hade förra terminen lärde sig jättemycket och var jätteduktig. Så är det ju en del som man ser inte går in så värst mycket. Han från universitetet snappar ju upp jättemycket, dom vet ju hur man ska lära sig, dom har studievana. Men många är ju inte alla alls där från början.” - Göjan

Det Göjan reflekterar över är hur deltagarna tar till sig kunskap, precis som Ellström et al. (1996, s.17) diskuterar kring hur kunskap genereras i vardagslivet beroende på tidigare erhållen kunskap.

Formellt och informellt lärande

På språkcaféet tillämpas ett informellt lärande utifrån Ellström et al. (1996, s.147) definition av begreppet. Lärandet delas av Ellström et al. (1996, s.147) in i formellt och informellt lärande. Det formella lärandet utövas planerat och målstyrt inom specifika utbildningsinstitutioner exempelvis skolor och här är SFI ett exempel på ett formellt lärande som ofta innehåller någon form av examination. Det informella lärandet kan även det planeras men inte fullt ut lika hårt som det formella lärandet som Ellström et al. (1996, s.147) beskriver. Informellt lärande sker mer spontant enligt Ellström et al. (1996, s.148) som en sidoeffekt av en annan aktivitet i vardagslivet. Deltagarna och volontärerna väljer att gå till språkcaféet men detta aktiva val medför inte ett formellt lärande på språkcaféet. Lärandet sker genom det sociala sammanhanget och de samtal som hålls mellan volontärer och deltagare vilket resulterar i det som Ellström et al. (1996, s.148) definierar som informellt lärande.

I detta kapitel har jag berört hur samhället representerat av politiska partier ställer krav på nyanlända och att språk är något som individer lär sig genom sin uppväxt i ett socialt sammanhang. Jag har även visat hur volontärerna lär ut både svenska och socialt accepterat beteende till deltagarna och att detta lärande ofta kräver diverse hjälpmedel så som kroppsspråk eller artefakter. Vad kunskap är och hur den tillskansas på språkcaféet berörs även genom Ellström et al.s (1996) teorier.

Sammanfattning

Genom sju deltagande observationer och intervjuer med mina fyra informanter uppnås uppsatsens syfte som är att illustrera språkcaféts betydelse för volontärerna och hur lärandet sker i språkcaféts miljö.

Genom studiens resultat visas hur volontärerna upplever sitt språkcafé som drivs i Röda Korsets regi i en kyrkas lokal och hur det ideella arbetet för volontärerna på språkcaféet ger dem en glädje i att få ge till andra. Volontärerna i studien kategoriseras som *en klassisk volontär* med de karaktäristiska dragen som Dolnicar och Randel (2007) hänvisar till i sin forskning. Studien visar hur volontärernas lyhördhet för deltagarnas kunskapsbehov utgör grunden för hur språkcaféet utformas. Med hjälp av Millers (2010) teori om *ramverk* visar studien hur språkcaféet påverkas av det materiella och hur människor agerar utifrån ramverk.

Studien har berört hur det politiska etablissemangen ställer krav på nyanlända och att språk är något som individer lär sig genom sin uppväxt i ett socialt sammanhang. Studien har även visat hur lärandet på språkcaféet ofta kräver diverse *resurser*. Vad kunskap är och hur den tillskansas på språkcaféet berörs även genom Ellström et al.s (1996) teorier.

Min studie har illustrerat *hur lärande och kultur möts* på språkcaféet bland annat genom att berätta hur ett pepparkakshus kan utgöra en grund för både lärande och kultur samt hur det *icke-verbala språket* förstärker den lärande processen.

Likt den tidigare forskningen av Svensson och Wall (2012) samt Säfström och Englund (2017) resulterar min studie i att volontärerna inte använder en specifik pedagogisk modell. Att volontärerna på mitt språkcafé ser språket som en viktig del i hur deltagarna kan ta till sig samhällsinformation är också en likhet med den tidigare forskningen och även att språkcaféet är en mötesplats för människor med mycket olika bakgrunder.

Vidare forskning

För vidare forskning skulle det vara intressant att genom djupare intervjuer nå fram till *om* och i så fall *hur* volontärerna är medvetna om sitt egna agerande som coacher eller lärare för deltagarna på språkcafét. Det skulle även vara intressant att göra en jämförande studie med ett annat språkcafé inom Röda Korsets regi för att upptäcka likheter och skillnader kring hur lärandet går till.

Slutord

Jag känner stor tacksamhet för möjligheten att genomföra studien på ett informantnära tillvägagångssätt på språkcafét. Jag har fått tillfälle att utveckla mig inom socialantropologiskt fältarbete och intervjuteknik samt har fått ett djupare intresse för hantverket.

Bibliografi

Tryckta källor:

Agar, Michael H (1996). *The professional stranger*. San Diego, USA: Academic Press.

Baier, M och Svensson, M (2009). *Om normer*. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, John (1999). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Diadalos.

Ellström, Per-Erik., Gustavsson, Bernt och Larsson, Staffan (1996). *Livslångt lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Emerson, Robert M., Rachel I. Fretz och Linda L. Shaw (2011). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. University of Chicago Press.

Gottzén, L och Lögdlund, U (red.) (2014). *Sociologins teoretiker*. Malmö: Gleerups.

Hendry, Joy. (2016). *An introduction to social anthropology, sharing our world*. London: Palgrade

Larsen, Ann Kristin (2014). *Metod helt enkelt. En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerup.

Miller, Daniel (2010). *Stuff*. Cambridge: Polity Press.

Nilsson, B och Waldemarsson, A-K (2016). *Människor emellan*. Stockholm: Natur och Kultur.

Rautalinko, Erik (2015). *Samtalsfärdigheter – stöd, vägledning och ledarskap*. Stockholm: Liber.

Röda Korset (version 0.8). *Handbok i att leda Träna svenska*. Röda Korset.

Säljö, Roger (2016). *Lärande. En introduktion till perspektiv och metaforer*. Malmö: Gleerups.

Internetkällor

Alldahl, Mattias (2008). *Mikrofoner, DI*. Hämtat 2018-12-18 från

<https://www.kmh.se/download/18.7d035b0b15ec281bbbb6777/1507121314517/PA-ljud%20-%20mikrofoner,%20DI.pdf>

Crisp, B. (2013). Social work and faith-based agencies in Sweden and Australia. *International Social Work*, 56(3), 343-355. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1177/0020872812474011>.

Dolnicar, S., och Randle, M. (2007). What motivates which volunteers? Psychographic heterogeneity among volunteers in Australia. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 18(2), 135-155. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1007/s11266-007-9037-5>.

Google Translate (2018). *Google Translate*. Hämtat 2018-12-14 från

<https://translate.google.com/>

Liberalerna (2018). *Svenska språket*. Hämtad 2018-12-14 från

<https://www.liberalerna.se/politik/svenska-spraket/>

Samuelsson, Charlotte. (2018). Ideellt arbete vanligt i Norden. *Välfärd*, 1, 5-7. Tillgänglig:

https://www.scb.se/contentassets/3e679f43f43f479fb14dac1e1c0df6d4/le0001_2018k01_bi_a05ti1802.pdf

Skolverket (2018). *Rätt till SFI*. Hämtad 2018-12-14 från <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ratt-till-sfi>

Socialdemokraterna (2018). *Aktuellt 2018*. Hämtad 2018-12-14 från

<https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/2018/alla-som-lever-i-sverige-ska-kunna-svenska/>

Svensson, C. och Wall, J. (2012). *Språkcafé och integration* (Kandidatuppsats). Borås:

Institutionen Biblioteks- och Informationsvetenskap, Bibliotekshögskolan. Tillgänglig:

<http://bada.hb.se/handle/2320/11120>

Säfström, A. och Englund, I. (2017). *Att ta del av det svenska som asylsökande* (Kandidatuppsats). Trollhättan: Hälsovetarprogrammet, Högskolan Väst. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1130859/FULLTEXT01.pdf>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2018-12-06, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Volontär. (2018, 5 december). I *Wikipedia*. Hämtad 2018-12-07, från <https://sv.wikipedia.org/wiki/Volont%C3%A4r>